

ZPRÁVA O ČINNOSTI 2015

Předkládá: Marie Čermáková, předsedkyně

Odborná komise pro rodinnou politiku (dále jen „Odborná komise“), ustavená na základě Programového prohlášení vlády České republiky, předkládá v souladu s článkem 9 svého Statutu Zprávu o činnosti za rok 2015.

Obsah

Zaměření a cíle Odborné komise pro rodinnou politiku	2
Spolupráce Odborné komise s dalšími institucemi	2
Pracovní skupiny Odborné komise	2
Pracovní skupina 1 – Péče o děti / služby o rodiny	2
Pracovní skupina 2 – Péče o závislé seniory	3
Pracovní skupina 3+4 - Podpora kombinace práce a péče + Ekonomické postavení rodin	3
Výstupy Odborné komise	3
Předškolní péče o děti v ČR	3
Úprava rodičovského příspěvku	4
Daňové slevy.....	5
Snižování rozdílů v odměňování žen a mužů.....	5
Volno na neformální péči	6
Další podněty ke zvážení	6
Odborná komise v médiích.....	6
Pokračování práce Odborné komise v roce 2016.....	7
Přílohy.....	8
Příloha č. 1 Seznam členů a členek Odborné komise pro rodinnou politiku.....	8
Příloha č. 2 Přehled jednání Odborné komise pro rodinnou politiku v roce 2015.....	9

Zaměření a cíle Odborné komise pro rodinnou politiku

Odborná komise pro rodinnou politiku (dále jen „Komise“) je expertní skupinou, která byla zřízena na základě Programového prohlášení vlády jako poradní orgán ministryně práce a sociálních věcí. Komise má za cíl zhodnotit současný stav podpory rodin se závislými členy v České republice (dále jen „ČR“) z hlediska jejich demografické, sociální a ekonomické situace a na základě analýz a dalších věcných podkladů vytvořit dlouhodobý a komplexní rámec rodinné politiky v ČR. Při vytváření návrhů opatření na podporu rodin v ČR bude hledat širokou podporu napříč politickým spektrem i u odborné veřejnosti tak, aby byla zajištěna kontinuita a dlouhodobost navrhovaných opatření, což jsou základní předpoklady jejich efektivního působení.

Cílem podpory rodin v ČR je vytvářet rodinám takové prostředí, ve kterém mohou svobodně volit formy rodinného života a odpovědně naplňovat svá rozhodnutí týkající se rodinných hodnot, cílů, funkcí a péče o závislé členy.

Spolupráce Odborné komise s dalšími institucemi

Komise navázala spolupráci s Odbornou komisí pro důchodovou reformu (dále jen „Důchodová komise“), jejíž předseda Martin Potůček na jednání 18. 6. krátce představil její činnost a některé návrhy, které zasahují do oblasti rodinné politiky, především byl diskutován návrh diferenciací sazeb pojistných odvodů pro rodiny s dětmi. Předsedkyně Komise M. Čermáková naopak 21. 5. vystoupila na jednání Důchodové komise a 6. 8. se jednání Důchodové komise zúčastnilo několik zástupců Komise.

V otázce řešení vážných provozních důvodů navázala Komise spolupráci s Výborem pro sladění pracovního, soukromého a rodinného života, kde Komisi 18. 6. zastupovala L. Formánková.

Na pozvání Stálé komise pro rodinu, rovné příležitosti a národnostní menšiny Parlamentu České republiky vystoupila předsedkyně Komise M. Čermáková k otázkám zaměření, cílů, fungování a pracovní činnosti Komise na její 14. schůzi, která se konala 15. října 2015.

Pracovní skupiny Odborné komise

Stálými členy Komise se stali odborníci v oblasti demografie, sociologie a ekonomie, zástupci MPSV, dále pak odborníci z Českého statistického úřadu a Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí. V rámci činnosti Komise byly ustanoveny pracovní skupiny ke konkrétním tematickým oblastem podpory rodiny, do kterých jsou také podle potřeby přizváni další členové.

Pracovní skupina 1 – Péče o děti / služby o rodiny

Pracovní skupina 1 se v roce 2015 sešla celkem třikrát. Jejím vedoucím je Michal Uhl. Zabývala se problematikou rozvoje služeb péče o děti, především předškolního věku. V této oblasti navrhla paní ministryni tato opatření:

- Integrovaný model péče, výchovy a předškolního vzdělávání.
- Stanovení nároku na péči, výchovu a vzdělávání v předškolním zařízení péče o děti.
- Nefixovat cyklus předškolních zařízení péče o děti na 1. září.
- Zavedení školských rad u mateřských škol, posílení komunitního rozměru předškolních zařízení péče o děti.
- Inkluzivní školství – financování asistentů pedagogů.

- Sociální opatření – druhé a další dítě v systému předškolní péče, výchovy a vzdělávání zdarma.

Pracovní skupina 2 – Péče o závislé seniory

Pracovní skupina 2 se v roce 2015 sešla celkem pětkrát. Její vedoucí je Radka Dudová. Zabývala se tématem podpory péče v rodině, k čemuž navrhla paní ministryni dvě opatření:

- Koordinátor/ka podpory péče
- Volno na péči

Pracovní skupina 3+4 - Podpora kombinace práce a péče + Ekonomické postavení rodin

Pracovní skupina 3+4 se v roce 2015 sešla celkem třikrát. Jejím vedoucím je Dalibor Holý. Zabývá se jak ekonomickou situací rodin, tedy nastavením dávkového a daňového systému – především otázkou nastavení PPM a rodičovského příspěvku spolu s příslušnou ochrannou mateřskou a rodičovskou dovolenou, tak pracovně právní legislativou, a to především v souvislosti s podporou částečných pracovních úvazků a dalších flexibilních forem práce a také ochranou zaměstnanců, kteří volí zkrácené pracovní úvazky. Navrhla opatření v těchto oblastech:

- Novela zákoníku práce směrem k flexibilním pracovním úvazkům
- Úpravy rodičovského příspěvku

Výstupy Odborné komise

První návrhy k další diskuzi připravila Komise pro paní ministryni v červnu 2015. Navrhovaná opatření sledovala tři cíle rodinné politiky: 1. finanční a infrastrukturní podporu rodinám, 2. zvýšení porodnosti a 3. zvýšení zaměstnanosti matek s malými dětmi do šesti let, která je jedna z nejnižších v celé EU-28.

Předškolní péče o děti v ČR	
Krátkodobá doporučení	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zavést právní nárok na místo pro dítě v předškolním zařízení od tří let od roku 2018, od 18 měsíců od roku 2022.¹ 2. Reformovat institut mikrojeslí (chůvy pro nejmenší děti od šesti měsíců) v rámci existujících pečovatelských služeb, případně jinou právní úpravou. 3. Přizpůsobit provoz předškolní péče o děti pracovní době rodičů (provoz alespoň od 7.00 do 18.00 denně, letní provoz) a přijímání dětí v průběhu celého kalendářního roku. 4. Informační kampaň o možnostech předškolní péče (mateřské školy a dětská skupina) spojená s vyvracením stereotypního uvažování o mateřství.
Dlouhodobé otázky	<ol style="list-style-type: none"> 5. Snížit počet dětí na jednoho pedagoga a zvýšit pedagogickou kvalitu předškolní péče (dá se docílit automaticky nastavením na silné ročníky). Současně bude nutné vyjasnit potřebu pedagogického vzdělávání osob pečujících o malé děti. Systém může nastavit svou kapacitu na silné demografické ročníky a zvyšovat tak svou kvalitu v době slabších ročníků (větší poměr pedagogů na dítě a tím vyšší

¹ Kraje a obce již od roku 2016 – pokud to kapacity a podmínky umožní – přijímají děti mladší tří let a pilotně vyhodnocují zájem a zkušenosti.

	<p>kvalita v době malé poptávky).</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Spravedlivé nastavení plateb v mateřských školách za jedno a více dětí (nominální částka či procentuální podíl z příjmu rodičů, s narůstajícím počtem dětí snížit platby). 7. Vyvázet podmíněnost rodičovského příspěvku omezeným užíváním předškolní péče, viz níže. 8. Zajistit finanční dostupnost „kroužků“ v předškolní, ale i školní péči.
--	---

Úprava rodičovského příspěvku

Krátkodobá doporučení	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suma 220.000 Kč pro rodičovský příspěvek by měla být po vzoru důchodů, minimální mzdy apod. valorizována. 2. Zavedení otcovského příspěvku k motivaci otců v délce alespoň dvou měsíců za podmínek mateřské dovolené (70 % příjmu) v prvních dvou letech dítěte. V tomto opatření Komise doporučuje neopomenout zohlednit situaci samoživitelek. 3. V této souvislosti doporučuje Komise přejmenovat v současnosti MPSV zvažovanou otcovskou dovolenou v prvních šesti týdnech po narození dítěte na poporodní péči či pouze „poporodní“. V zahraničí se používají pojmy „otcovský týden“, „poporodní či otcovský měsíc“, „otcovská kvóta“. V opačném případě hrozí komplikace pro zavedení skutečné otcovské dovolené. 4. Klíčová je možnost volby délky rodičovského příspěvku, zároveň však Komise doporučuje:<ul style="list-style-type: none"> • Zajistit flexibilitu délky rodičovské směrem dolů, spodní hranice by měla být šest měsíců za podmínky navázání na předchozí příjem, který by nesměl být překročen. Tato možnost by byla volena pravděpodobně vysoce-příjmovými resp. vysokoškolsky vzdělanými rodinami (i nízkopříjmové, ale obava ze ztráty kvalifikace).² Toto opatření by však zároveň více motivovalo ty otce k čerpání rodičovské, jimž doposud bránily v čerpání rodičovského příspěvku finanční důvody. • Finančně zvýhodnit 18-ti měsíční rodičovskou dovolenou tak, aby se stala nejčastěji čerpanou variantou, a došlo tím k řízenému snížení délky celkového pobytu žen na mateřské a rodičovské na dva roky. 5. Zrušit omezení pobírání rodičovského příspěvku a maximálního počtu strávených hodin pro dítě v mateřské škole či v registrovaných službách péče o dítě (např. včetně Dětské skupiny). 6. Vypustit z pojmů mateřská a rodičovská dovolená pojem „dovolená“, tento pojem je zavádějící a posiluje nedostatečné společenské ocenění péče. 7. Neutralizovat diskriminaci čerstvě nezaměstnaných, dlouhodobě nemocných a studentek/ studentů. <p>Navržená opatření mají zaručit:</p>
-----------------------	---

² Jen v roce 2013 absolvovalo dle ČSÚ vysokou školu cca **55 tisíc žen**.

	<ul style="list-style-type: none"> • skutečnou možnost volby pro rodiče při sladění rodinného a profesního života (doporučení 2, 3 a 4); • posílit zaměstnanost matek s malými dětmi (doporučení 2, 3, 4 a 8); • motivovat otce k péči o dítě a tím snížit diskriminaci žen na trhu práce (opatření 2 a 3); • společenské a finanční ocenění péče (doporučení 1, 5 a 8).
Dlouhodobé otázky	<p>8. Dlouhodobě (po zavedení právního nároku na místo v mateřské škole) doporučujeme zkrátit maximální délku rodičovské dovolené na 30 měsíců a navázat ji na minimální mzdu, aby péče byla považována za práci.</p> <p>9. Dlouhodobě zvážit navýšení příspěvku peněžité pomoci v mateřství) ze současných 70 % denního vyměřovacího základu (se současným zastropováním).</p>

Daňové slevy	
Krátkodobá doporučení	<p>Pro zpřehlednění a logické provázání je doporučeno:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. navýšit slevu na dani na dítě na úkor obecné slevy na dani na poplatníka (návrh docenta R. Jahody); 2. zrušit nebo alespoň snížit slevu na manželku s příjmem pod 68 tisíc Kč ročně; 3. zavést daňové zvýhodnění pro zaměstnavatele, kteří svým zaměstnancům umožní během rodičovské pracovat na částečný pracovní úvazek; 4. při zvýhodnění rodin přes daňový systém je třeba přihlídnout k situaci čerstvě nezaměstnaných, dlouhodobě nemocných, OSVČ, studentek/studentů a samoživitelek/samoživitelů a případně provázat tuto podporu s dávkovým systémem. <p>Navržená opatření mají zaručit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zlepšení finanční situace rodin (doporučení 1, 3, 4 a 5); • zvýšení zaměstnanosti matek s malými dětmi (doporučení 2 a 3);

Snížování rozdílů v odměňování žen a mužů	
Krátkodobá doporučení	<p>Po vzoru Velké Británie a Německa doporučujeme začít řešit aktivně problematiku <i>gender pay gap</i>, která kvůli platové diskriminaci žen finančně poškozuje celé rodiny. Otázkou <i>gender pay gap</i> se zabývá také Evropská komise, která v jeho odstranění vidí potenciál růstu hospodářství EU. Proto doporučujeme:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zavést platovou transparentnost, tj. povinné zveřejňování informací o <i>gender pay gap</i> pro společnosti např. nad 50 zaměstnanců. 2. Zavedení kurzů platového vyjednávání (financované např. z fondů EU), které budou nabízet Úřady práce. 3. Zavést na druhém stupni základních škol tzv. kariérní dny pro dívky

	a chlapce, kdy budou informováni o možnostech volby povolání mimo rámec stereotypních genderových rolí.
--	---

Volno na neformální péči	
Krátkodobá doporučení	<p>Cílem opatření je podpořit péči o lidi, kteří prodělávají rekonvalescenci po náročné či dlouhodobější nemoci či úrazu, na základě kterých vznikne potřeba dlouhodobé péče, a poskytnout neformálním pečujícím možnost pečovat (a zorientovat se v nové situaci pečovatelského závazku) bez obavy ze ztráty zaměstnání. Součástí opatření jsou tři nové instituty:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. volno na péči (max. 2 měsíce na jednu osobu závislou) při zachování pracovního místa, 2. peněžitá pomoc při péči analogicky k institutu ošetřování závislého člena rodiny, dávka vypočtená z redukce denního vyměřovacího základu ve výši 60 %, poskytovaná od prvního dne a 3. nenárokovatelné prodloužené volno na péči dle dohody zaměstnance a zaměstnavatele.

Další podněty ke zvážení

- Zavést plošné přídavky na dítě (případně upravit podmínky nároku tak, aby přídavky byly plošné pro nejnižší a střední příjmovou třídu).
- Podporovat flexibilitu práce – především podpora tzv. práce z domova či rozdělené pracovní doby (v zaměstnání a práce z domova). Částečné pracovní úvazky však dle zkušeností ze zahraničí vnímáme jako potenciální past (nižší výdělek, i přes nižší pracovní dobu stejné pracovní zátěž, chudoba v penzi, několikanásobné zatížení žen – v práci, v domácnosti, v péči o děti). Pokud dojde k podpoře částečných pracovních úvazků – doporučujeme omezit např. do šestého roku nejmladšího dítěte apod.
- Reformovat institut družiny při základních školách a zajistit nejen fungující družiny během celé docházky v základní škole (možnost přípravy domácích úkolů, návštěva kroužků) ale kvalitativně rozšiřovat nezastupitelnou úlohu družin ve výchově a vzdělávání ve volném čase dětí.
- Zavést základní školní pomůcky a obědy pro děti na základních školách zdarma.
- Posílit odborné dovednosti zaměstnanců ČSSZ a ÚP pro řešení sociálních situací klientů. Systémové uchopení *edu-care* konceptu předškolního vzdělávání (jednotný systém zastřešený jedním orgánem).

Výše zmíněná témata jsou dále rozpracována v připravované Koncepti rodinné politiky, kde by měla tvořit spolu s dalšími návrhy komplexní rámec pro rodinnou politiku v ČR.

Odborná komise v médiích

K činnosti Komise byly vydány dvě tiskové zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí, v novinách Práce a sociální politika vyšel v říjnu obsáhlý rozhovor s předsedkyní Komise M. Čermákovou.

Významná byla tisková konference paní ministryně M. Marksové k rodinné politice, která proběhla 10. 9. a které se účastnila i paní předsedkyně M. Čermáková, která představila zaměření a činnost Komise. Paní ministryně na ní představila plánovaná opatření rodinné politiky ve čtyřech oblastech: volno na péči, úpravy rodičovského příspěvku, otcovskou a návrhy v oblasti předškolní péče (mikrojesle).

Další informace k činnosti Komise je možné najít na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí v záložce „Rodina a ochrana práv dětí“ <http://www.mpsv.cz/cs/21022>. Zveřejňované jsou zejména všechny zápisy z jednání Komise i jednotlivých pracovních skupin.

Pokračování práce Odborné komise v roce 2016

Hlavním úkolem Komise v roce 2016 bude práce na Konceptci rodinné politiky (dále jen „Konceptce“), což bude strategický dokument se střednědobým výhledem, tj. na dalších pět let. V úvodu bude představena vize – cíle a principy, ze kterých Konceptce vychází, dále budou představeny současné demografické trendy a socioekonomická situace rodin. Stěžejní částí jsou konkrétní navrhovaná opatření, která úzce navazují a reagují na popsané trendy a situaci českých rodin v evropském kontextu. Konceptce by měla být do vlády předložena v roce 2016.

Připravovaná Konceptce bude diskutována v rámci kulatých stolů, které proběhnou v květnu za účasti odborníků, zástupců politických stran i široké veřejnosti.

V roce 2016 také Komise připraví teze, strukturu a hermonogram k vypracování Zprávy o rodině, kterou bude zpracovávat VÚPSV.

Přílohy

Příloha č. 1 Seznam členů a členek Odborné komise pro rodinnou politiku

Členové a členky Odborné komise pro rodinnou politiku		
PhDr. Marie Čermáková - předsedkyně	Sociologický ústav AV ČR	
Mgr. Radka Dudová , Ph.D.	Sociologický ústav AV ČR	
Mgr. et Mgr. Lenka Formánková , Ph.D.	Sociologický ústav AV ČR	
PhDr. Hana Hašková , Ph.D.	Sociologický ústav AV ČR	
PhDr. Simona Horáková Hoskovcová , Ph.D.	FF UK, Praha	od 7. 12. 2015
Aleš Chmelař LL.M.	Úřad vlády	rezignace 16. 9. 2015
Doc.Ing. Robert Jahoda , Ph.D.	MU, Brno	
Mgr. Zuzana Jentschke Stócklová	MPSV	
Mgr. Kateřina Jirková	MPSV	
Klára Kalíšková , M.A.	CERGE-EI	
RNDr. Jiřina Kocourková , Ph.D.	PřF UK, Praha	
RNDr. Tomáš Kučera , CSc.	PřF UK, Praha	rezignace 23. 10. 2015
PhDr. Věra Kuchařová , CSc.	VÚPSV	
Mgr. Marta Miklušáková	MPSV	do 30. 6. 2015
Prof. PhDr. Ladislav Rabušic , CSc.	MU, Brno	
Mgr. Dalibor Holý	ČSÚ	
Prof. PhDr. Steven Saxonberg , Ph.D.	MU, Brno, Anglo- American University, Praha	
Mgr. Linda Sokačová	MPSV	
Ing. Jiří Šatava	CERGE-EI	od 2. 10. 2015
Mgr. Kateřina Šlesingerová	MPSV	od 23. 7. 2015
Mgr. Michal Uhl	MÚ Praha 2	
Prof. Ing. Alena Vančurová , Ph.D.	VŠE, Praha	
PhDr. Petr Wija , Ph.D.	Diakonie ČCE a FHS UK, Praha	od 5. 11. 2015

Sekretariát Odborné komise pro rodinnou politiku

Mgr. Kateřina Linková, Oddělení koncepce rodinné politiky, MPSV

Příloha č. 2 Přehled jednání Odborné komise pro rodinnou politiku v roce 2015

Pořadí	Datum	Kdo	Čas	Místo
1	13. 1. 2015	Komise	10:00 - 13:00	Klub
2	17. 2. 2015	Komise	10:00 - 13:00	116
3	8. 4. 2015	Komise	13:00 - 16:00	402
4	14. 5. 2015	Komise	13:00 - 16:00	Klub
5	18. 6. 2015	Komise	13:00 - 17:00	Klub
6	15. 9. 2015	Komise	11:00 - 13:00	Klub
7	15. 10. 2015	Komise	14:00 - 17:00	Klub
8	18. 11. 2015	Komise	10:00 - 13:00	Klub
Pracovní skupina 1 – Péče o děti / služby pro rodiny				
1	1. 6. 2015	1. PS	14:00	502
2	4. 6. 2015	1. PS	10:00	502
3	14. 10. 2015	1. PS	10:00 - 12:00	110
Pracovní skupina 2 – Péče o seniory				
1	26. 5. 2015	2. PS	14:00 - 17:00	105
2	17. 6. 2015	2. PS	10:00 - 13:00	402
3	30. 6. 2015	2. PS	10:00	502
4	28. 7. 2015	2. PS	10:00	502
5	22. 9. 2015	2. PS	10:00 - 13:00	402
Pracovní skupina 3+4 Podpora kombinace práce a péče – Ekonomické postavení rodin				
1	25. 5. 2015	3+ 4 PS	13:00 - 16:00	502
2	30. 7. 2015	3+4 PS	14:00 - 17:00	502
3	25. 8. 2015	3+4 PS	14:00 - 17:00	502